

1961 je znašala poprečna gostota prebivalstva 51,6 ljudi na km² in bila za tretjino nižja od poprečne naseljenosti v Sloveniji, ki je bila takrat 78,6.

Francè Planina

IZ SPOMINOV NA DR. TAVČARJA

1. Moji prvi spomini na Tavčarja segajo vsaj za 70 let nazaj. Bil sem še otrok, ko je pripovedoval oče, kako ga je zastopal »Kosmov dohtar« v neki pravdi. Ko je prišel oče, po letih iste starosti s Tavčarjem, k njemu na posvet o tožbi, mu je dal skušeni odvetnik tale dober svet: »Andrejec, ti meni povej po pravici! Če bo treba lagati, bom že jaz!«

2. Prvikrat sem videl Tavčarja spomladi 1900 kot četrtošolec kranjske gimnazije. V Kranju je bil sokoiski zlet z javno telovadbo. Tavčar je bil baje »prvi ljubljanski telovadec«, a v 49. letu starosti ni več nastopil pri telovadbi. Opazoval sem ga, kako je ob odhodu iz mesta korakal kot starosta Sokola na čelu sokolske čete. Črna brada, zagorel obraz; ponosno je korakal, samozavestno se oziral na desno in levo, kot bi hotel reči: mi smo mi! V glavo mi je šinila misel: to je turški paša!

3. Tavčar je bil dolga leta v Ljubljani reden gost v kavarni Evropa. Med prvo svetovno vojno je bila tam zaposlena kot plačilna natakarka moja sestra Ivanka Dolenc, doma od sv. Tomaža v Selški dolini. Bila je izredno odrezava in Tavčar se je rad šalil z njo. Pa jo je nekoč vprašal: »Katerega si pa to noč imelo?« (Srednji spol ni tukaj rabljen v zaničljivem pomenu kakor npr. v Cvetju, ko je »hlapče zakričalo«, ampak kot dobrodušna domačnost starejšega gosta proti mladi znanki.) To je bilo Ivanki že nekoliko preveč. Ko je kak dan pozneje Tavčar ponovil to vprašanje, je prav prijazno odgovorila: »Gospod doktor, odkar sem imela vas, nisem še imela nobenega.« Homerski smeh se je razlegal po kavarni; češ sedaj se je pa tudi za ta pisker našla pokrovka! Smejal se je tudi Tavčar in Ivanki ni nič zameril primernega odgovora na manj primerno vprašanje.

4. V Ljubljani sem bil dobro znan z bivšim trgovcem Vrbanom Zupancem, prijateljem Finžgarjevim, ki ga leta omenja v Letih mojega popotovanja kot »čudovito, pošteno grčo iz Martinj vrha« in kot znanca Tavčarjevega. Vrbanu se je pripetilo, da je ob času, ko je bil Finžgar ekspozit na Sv. Joštu, daroval v cerkvi goldinar za škofove zavode v

napačni veri, da je darovanje namenjeno Ciril-Metodovi družbi. O tem je izvedela tudi Ljubljana in dr. Tavčar se je rad norčeval iz njega, češ v Ljubljani je naprednjak, drugod pa, kakor mu kaže, Zupanc je zelo cenil kmečko življenje in navade in je rad zahajal na rodni dom. Nekaj let poprej, preden je izšlo Cvetje, mi je pripovedoval, kako se je kot fant nekoč doma napravil v lepo ljudsko nošo s krivci za klobukom in kako je šel na velik praznik skupaj z bratom Janezom na Malenski vrh. Tu so mu fantje iz Poljanske doline hoteli vzeti krivce, a sta z bratom vse napadalne poskuse odbila, tako da sta ostala zmagovalca. Ko sem po nekaj letih bral v Cvetju o Tavčarjevem junaštvu na Malenskem vrhu, sem takoj videl, da si je Tavčar privoščil svojega lovskega tovariša kot »Posavčevega Urbela iz Martinovega sela« (v resnici je bil Zupanc Posečnikov iz Martinj vrha), ki je bil »dolga dreta« (Vrban je bil res suh in visok). Urbel je bil tudi oblečen v ljudsko nošo: »Štebale visoko čez kolena, kamižolo ob rami, na telovnikih pa debele gumbe, ki so se svetili kot srebro!« To se je vse ujemalo z Zupancem pripovedovanjem. Kar pa dalje sledi, kako je Urbel izzival in kako ga je Tavčar »usekal po režecem se obrazu«, je bilo v popolnem nasprotju s pripovedovanjem mojega prijatelja. Opozoril sem ga na to neskladje. Rekel je mirno: »To se je pa Tavčar zlagal.«

Ivan Dolenc

ZBIRANJE GRADIVA O INTERNIRANCIH

Občinsko združenje borcev NOV je pred dvema letoma imenovalo poseben pripravljalni odbor, ki naj bi organiziral zbiranje gradiva o interniranih s področja škofjeloške občine. Potem ko so bili zbrani osnovni podatki in so bile opravljene ustrezne organizacijske priprave, je pripravljalni odbor povabil internirance iz škofjeloške občine na prvo poveljno srečanje, ki je bilo v Škofji Loki dne 8. maja 1965. Interniranci so se zbrali ravno pred dvajseto obletnico zmage nad fašizmom in dvajset let potem, ko so bili osvobojeni iz nemških taborišč konec aprila 1945.

Z območja škofjeloške občine je nemški okupator odgnal v različna koncentracijska taborišča 285 ljudi. Mukam taborišče je podleglo 122 tovarišev in tovarišic, tako da se je po vojni vrnila domov samo dobra polovica vseh internirancev.

Kot so se le-ti med vojno prostovoljno odločili za boj proti okupatorju ter pozneje neuklonljivega duha, v medsebojni pomoči in tovarištvu preživeli strahote taborišč, so se prenekateri izmed njih po osvoboditvi vključili med aktivne pobornike in nosilce političnega in gospodarskega življenja v organizaciji Zveze borcev in v svojem domačem kraju. Vendar

je naloga internirancev tudi, da ohranijo prihodnjim generacijam predstavo, kako so okupatorji hoteli uničiti slovensko ljudstvo. Zato bodo morali posvetiti vso skrb zbiranju dokumentarnega gradiva o tistih koncentracijskih taboriščih, po katerih so trpeli in umirali naši soobčani. Sedanja evidenca o internirancih s škofje-loškega območja kaže naslednje podatke:

Nemška taborišča

	Preživelo	Umrlo
Dachau	60 + 6	44
Mauthausen	24 + 5	54
Ravensbrück	19	5
Auschwitz	5	14
Buchenwald	14 + 4	4
— druga taborišča		12
Skupaj	122 + 15 = 137	111

Italijanska taborišča

Spoletto	1	
Rab — Gonars — Remini	12	
Padova	5	
Narigo	1	
Treviso — Visco	2	
Toscanvetti	1	
Firenze — Senzano	2	
Skupaj	24	11
Skupno vseh internirancev	161	122

Gornji podatki niso niti natančni niti popolni. Potrebno jih bo še naprej dopolnjevati in preverjati. To bo mogoče opravljati tudi ob prihodnjih tovariških srečanjih internirancev posameznih taborišč, kjer bo moč iztrgati pozabi marsikateri dragocen podatek, doživljaj ali dokument. Po tej poti bomo mogli priti do popolne slike o številu in trpljenju naših rojakov po okupatorskih koncentracijskih taboriščih ter nekoč objaviti o vsem tem natančne poimenske podatke.

Janko Berčič

† RUDOLF HORVAT

Letos 8. junija je pri prometni nesreči izdihnil Rudolf Horvat, ki je bil dvajset let vzgojitelj mladine v Škofji Loki in vnet javni delavec.

Malo pred tragično smrtjo je dopolnil 70 let. Rodil se je v Orehku pri Postojni v izrazito učiteljski družini; njegov oče,

brat in sestre so bili učitelji. Ko je dokončal peti razred gimnazije, se je tudi on odločil za učiteljski poklic in prestopil na državno učiteljsišče v Ljubljani. Maturiral je leta 1915 in bil takoj nato mobiliziran. Kot zaveden narodnjak se je v italijanskem ujetništvu priglasil med jugoslovanske prostovoljce in se vrnil ob koncu vojne iz Soluna domov. Leta 1920 je nastopil prvo učiteljsko službo v Poljanah nad Škofjo Loko, v začetku šolskega leta 1920/21 pa je bil premeščen na deško ljudsko šolo v Škofji Loki. Tu je ostal vsa leta stare Jugoslavije. Marca 1941 je dobil prenestitveni dekret za Ljubljano, takoj nato pa je bil mobiliziran kot rezervni oficir. Na novo službeno mesto v Zgornji Šiški je prišel po razpadu jugoslovanske armade in tam vztrajal do konca vojne. Po osvoboditvi je bil postavljen za upravitelja te šole, ki jo je potem vodil do upokojitve leta 1958. Ker je bil še poln zdravja in delovnega zanosa, v pokoju ni počival, temveč je